

Sprawozdanie finansowe spółki zorientowane na zarządzanie wartością – propozycje zmian

Ewa Walińska, Grzegorz Urbanek*

Streszczenie: *Cel* – Artykuł dotyczy problemu ujawniania informacji na temat aktywów niematerialnych w sprawozdaniu finansowym. Podejmuje bardzo aktualny temat, a jego celem jest modyfikacja sprawozdania pozwalająca na jego zorientowanie na zarządzanie wartością przedsiębiorstwa.

Metodologia badania – W artykule wykorzystano metodę krytycznej analizy studiów literaturowych oraz własne obserwacje rozwiązań w zakresie raportowania przez spółki publiczne funkcjonujące na polskim rynku kapitałowym. Jest także efektem współpracy i doświadczeń praktycznych autorów w zakresie wyceny przedsiębiorstwa, bazującej na analizie jego sprawozdań finansowych.

Wynik – Wynikiem rozważań prowadzonych w niniejszym artykule jest propozycja wprowadzenia dodatkowych informacji do not będących integralną częścią sprawozdania finansowego, zawierających dane o nakładach ponoszonych na aktywa niematerialne, obecnie ujmowanych jako koszty ich poniesienia.

Oryginalność/wartość – Proponowane w artykule rozwiązania mają charakter oryginalnych, autorskich rozwiązań i wpisują się w nowe trendy sprawozdawczości finansowej. Postulowane ujawnienia stanowią integralną część sprawozdania finansowego, a nie raportowania niefinansowego, dzięki czemu mają charakter obiektywnych i wiarygodnych danych finansowych, które mogą stanowić podstawę do dokonywania pogłębionych analiz sytuacji przedsiębiorstwa.

Słowa kluczowe: sprawozdanie finansowe, zarządzanie wartością, ujawnienia, aktywa niematerialne

Wprowadzenie

W ciągu ostatnich dekad, w świecie biznesu i nauki można zaobserwować wzrost znaczenia koncepcji kreowania wartości dla akcjonariuszy jako podstawowego celu działania przedsiębiorstwa. Koncepcja ta, która narodziła się w latach 80-tych XX wieku w krajach anglosaskich, rozprzestrzeniła się później również na inne regiony świata i jest rezultatem szeregu czynników, m.in.: deregulacji i globalizacji rynków kapitałowych, rozwoju technologii informatycznych, czy zwiększenia znaczenia inwestorów instytucjonalnych. W konsekwencji, inwestorzy uzyskali większy wybór, jeżeli chodzi o możliwości pomnażania bogactwa. W tych warunkach konieczność zaspokajania oczekiwań akcjonariuszy staje się bezwzględny wymogiem dla przetrwania i rozwoju wielu firm, co oznacza zmianę paradygmatów działania zarządów i rad nadzorczych spółek. Tworzenie wartości staje się

* prof. dr hab. Ewa Walińska, Katedra Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Łódzki, ul. Matejki 22/26, 90-237 Łódź, e-mail: walinska@uni.lodz.pl; dr hab. Grzegorz Urbanek, prof. UL, Katedra Finansów i Strategii Przedsiębiorstwa, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Łódzki, ul. Matejki 22/26, 90-237 Łódź, e-mail: gregu@uni.lodz.pl.

podstawowym kryterium oceny efektywności działań przedsiębiorstw, a brak sukcesów w tym zakresie skutkuje migracją kapitału akcjonariuszy do tych przedsiębiorstw, które są skuteczniejsze w kreowaniu wartości. Konkurencja o zasób, jakim jest kapitał, ma charakter globalny, a jego alokacja podyktowana jest najwyższymi stopami zwrotu, które są wynikiem realizacji strategii ukierunkowanej na tworzenie wartości.

Zmiana strategii przedsiębiorstwa powinna wymusić zmianę komunikowanych przez nie, do otoczenia, informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych. Ich zadaniem jest prezentacja sytuacji finansowej i dokonań przedsiębiorstwa, a te z kolei determinowane są celem jego działalności. W świetle ukierunkowania działań przedsiębiorstwa na zarządzanie wartością istnieje potrzeba zredefiniowania zakresu sprawozdawczości spółek, przede wszystkim publicznych. Ujawniane w sprawozdaniach dane i informacje powinny przyczynić się do zwiększenia transparentności przedsiębiorstw, które z definicji powinny być transparentne (spółki publiczne), co daje możliwość dokonania pełniejszej oceny ich sytuacji, również przez podmioty zewnętrzne.

Celem niniejszego artykułu jest wskazanie nowych obszarów sprawozdania finansowego, pozwalających na dostarczanie informacji niezbędnych do zarządzania wartością przedsiębiorstwa. Autorzy zaproponowali rozszerzenie tradycyjnej formuły sprawozdawczej obecnie obowiązującej o dodatkowe informacje, dotyczące wybranych aktywów niematerialnych, ujawniane w informacji dodatkowej i pozostające w ścisłej relacji z dwoma kluczowymi sprawozdaniami finansowymi, jakimi są bilans i rachunek wyników.

Proponowany w artykule format i treść ujawnianych danych, obok zmniejszenia asymetrii informacyjnej, może pełnić również istotną rolę z punktu widzenia zarządzających przedsiębiorstwami. Zbieranie danych finansowych w postulowanych przez autorów układach zwiększyłoby możliwości podejmowania wewnętrznie efektywnych, z punktu widzenia tworzenia wartości, decyzji przez zarządzających, a także pozwoliłoby na podejmowanie bardziej optymalnych decyzji przez akcjonariuszy odnośnie do alokacji ich kapitału.

1. Zarządzanie wartością – istota i perspektywy

Kluczowym zadaniem strategii zorientowanej na tworzenie wartości jest efektywna alokacja posiadanych przez przedsiębiorstwo zasobów, na które składają się czynniki: ludzki, majątek trwały i obrotowy, aktywa finansowe, technologiczne, rynkowe i inne aktywa niematerialne. Podejmując decyzję na temat wejścia na nowy rynek, oferowania nowych produktów, restrukturyzacji majątku czy wydatkowania pieniędzy na prace badawczo-rozwojowe albo budowę marki, zarządzający dokonują rekonfiguracji posiadanych przez przedsiębiorstwo zasobów. Jeżeli jest ono w stanie wytworzyć zysk ekonomiczny z dodatkowych zasobów, powinno je pozyskać. Jeżeli nie jest w stanie wygenerować wystarczającego zysku ekonomicznego z posiadanych zasobów, powinno pozbyć się tej części z nich, która nie tworzy akceptowalnego zwrotu na zaangażowanym kapitale (Kontes 2010).

Zarysowane wyżej działania stanowią istotę zarządzania zorientowanego na tworzenie wartości w przedsiębiorstwie.

Zarządzanie wartością przedsiębiorstwa może być rozpatrywane z dwóch perspektyw: zarządzających (perspektywa wewnętrzna) oraz akcjonariuszy i innych zewnętrznych interesariuszy (Young, O'Byrne 2000). Z punktu widzenia zarządzających, optymalna alokacja zasobów wymaga posiadania informacji, które pozwolą na ocenę finansowej efektywności realizowanej strategii. Tradycyjne systemy zbierania informacji na potrzeby sprawozdawczości finansowej (a także rachunkowości zarządczej) nie dostarczają wielu kluczowych danych, które są niezbędne do oceny tej sytuacji, np. nakłady na aktywa niematerialne. Jeszcze gorzej wygląda sytuacja interesariuszy zewnętrznych. Z założenia mają oni dostęp wyłącznie do sprawozdań finansowych, które nie dają możliwości szczegółowej oceny potencjału przedsiębiorstwa do tworzenia wartości. W konsekwencji rośnie dysproporcja informacyjna pomiędzy tymi, którzy mają wgląd do bardziej szczegółowych (choć ciągle niepełnych) informacji a tymi, którzy podejmują decyzje inwestycyjne tylko na podstawie publicznie dostępnych sprawozdań finansowych. Prowadzi to do nieobiektywnej wyceny rynkowej przedsiębiorstw, co skutkuje głębokimi wahaniami cen na rynkach kapitałowych i powoduje niewłaściwą alokację środków inwestycyjnych (zarówno na szczeblu przedsiębiorstw, jak i rynków kapitałowych).

Zakres informacji, których ewidencja i ujawnianie może przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z podejmowaniem niewłaściwych decyzji przez interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych, powinien być określony w uniwersalnym formacie. Z jednej strony pozwoliłoby to na ich porównywalność w przekroju czasowo-podmiotowym, a z drugiej – wyeliminowałoby „szum informacyjny”, związany z prezentacją dużej ilości informacji trudnych w analizie i często nieistotnych. Ujawniane informacje powinny odnosić się głównie do kluczowych determinantów tworzenia wartości. Podstawowy model tworzenia wartości przedsiębiorstwa (EV) przedstawia się następująco (Koller i in. 2005):

$$EV = \frac{NOPAT_1 \times (1 - \frac{g}{ROIC})}{wacc - g},$$

gdzie:

- $NOPAT_1$ – zysk operacyjny po opodatkowaniu w następnym okresie,
- $ROIC$ – zwrot na zaangażowanym kapitale,
- $wacc$ – średni ważony koszt kapitału,
- g – stopa wzrostu firmy.

Biorąc pod uwagę podstawowe czynniki tworzenia wartości, ujawniane informacje powinny umożliwić dokładniejsze oszacowanie następujących parametrów związanych z efektywnością operacyjną przedsiębiorstwa: zysk z operacji i zainwestowany kapitał. Stanowią one podstawę do opracowania raportów analitycznych, które pozwalają na dokładniejszą ocenę efektywności operacyjnej przedsiębiorstwa.

2. Sprawozdanie finansowe jako podstawowe narzędzie komunikacji spółki z otoczeniem

Sprawozdanie finansowe, stanowiące efekt systemu rachunkowości, jest obecnie kluczowym komunikatem o działalności przedsiębiorstwa, w którym odbiorcy informacji dowiadują się o jego sytuacji finansowej i dokonaniach.

Tradycyjna formuła sprawozdawcza – pomimo dynamicznego rozwoju w ostatnich latach – nadal obejmuje dwa podstawowe elementy: bilans oraz rachunek zysków i strat, obok których funkcjonują dodatkowe zestawienia będące skutkiem zapotrzebowania otoczenia. Są nimi – w kolejności dołączania do bazowych sprawozdań – rachunek przepływów pieniężnych, zestawienie zmian w kapitale własnym oraz coraz bardziej rozbudowane informacje dodatkowe.

Pierwsze z nich zostało usankcjonowane w latach 80-tych XX wieku jako efekt zapotrzebowania na szczegółowe informacje o przepływach pieniężnych zgłoszonego głównie przez analityków finansowych, którzy silnie krytykowali memoriałową zasadę systemu rachunkowości.

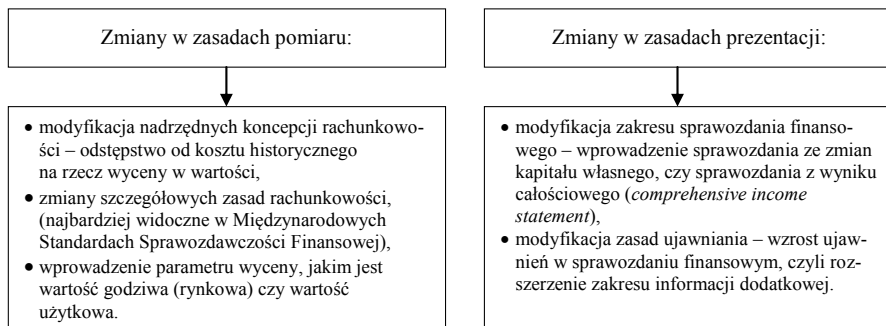
Kolejne sprawozdanie – zestawienie zmian w kapitale własnym – miało za zadanie wzmocnić pozycję właścicieli dostarczając im analitycznej informacji o zmianach ich kapitału. Stało się to szczególnie istotne w czasie, w którym rozwój inżynierii finansowej wymusił na systemie rachunkowości przyjęcie specyficznych zasad ujmowania skutków instrumentów finansowych bezpośrednio w kapitale własnym (z pominięciem wyniku finansowego netto).

Ostatnim elementem sprawozdania finansowego, zyskującym w ostatnim czasie duże znaczenie, stała się informacja dodatkowa, której celem jest rozwinięcie informacji zawartych w innych jego elementach. Znajduje ona wielu użytkowników, nie tylko właścicieli kapitału, stając się w ten sposób zbiorem różnych informacji, bardzo często nieistotnych, nie korespondujących z zestawem kluczowych danych zawartych w bilansie czy rachunku wyników.

Przedstawiony obecnie funkcjonujący model sprawozdania finansowego jest powszechnie krytykowany, w szczególności za jego historyczną perspektywę. Wśród wielu zarzutów formułowanych pod jego adresem pojawia się to, że nie zawiera informacji na temat aktywów niematerialnych, mających istotny wpływ na wartość przedsiębiorstwa. Rachunkowość koncentruje się na osiąganiu zysków w perspektywie krótkoterminowej zamiast wspomagać zarządzanie wartością. Pod wpływem krytyki w ostatnich latach, podjęto szereg działań mających na celu zmiany sprawozdania finansowego w kierunku zarządzania wartością. Dotyczyły one zarówno zasad pomiaru, jak i prezentacji informacji (por. rys. 1).

Przedstawione na rysunku 1 modyfikacje okazały się niewystarczające, dlatego też podjęto próbę fundamentalnej zmiany formuły sprawozdawczej i opracowano nową biznesową koncepcję sprawozdania finansowego (*Discussion Paper...* 2008; *Staff Draft...* 2010). Niestety propozycja ta jest zbyt rewolucyjna dla praktyki i nie doczekała się wdrożenia.

Należy podkreślić, iż w pełni zaspokaja potrzeby zarządzania finansami przedsiębiorstwa, prezentuje bowiem skutki finansowe decyzji inwestycyjnych i finansowych menedżerów¹.

Rysunek 1. Co wskazuje na zmianę sprawozdania finansowego w kierunku zarządzania wartością?

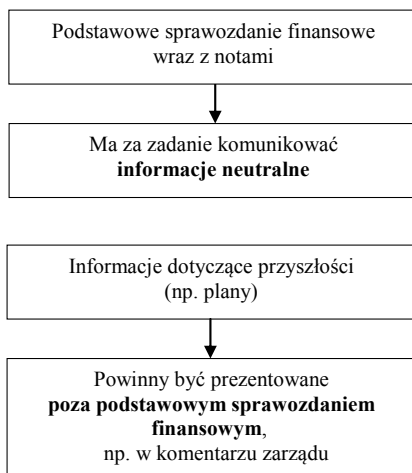
Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym działaniem na rzecz poprawy jakości sprawozdania finansowego są prace nad formą i treścią ujawnień (*Project Conceptual Framework...* 2013)². Ujawnienia stanowią obecnie element sprawozdania finansowego i przybierają postać not lub tzw. informacji dodatkowej. Należy podkreślić, iż powinny one mieć charakter obiektywny, wyjaśniać dane

¹ IASB (*International Accounting Standards Board*) i FASB (*Financial Accounting Standards Board*) opracowały wspólny projekt standardu, w którym zaproponowały daleko idące zmiany w strukturze i zawartości informacyjnej sprawozdania finansowego. Przyjęto w nim trzy kluczowe założenia. Po pierwsze, założono, że sprawozdanie finansowe powinno stanowić spójny obraz działalności przedsiębiorstwa, co oznacza, że w każdym jego składniku (tj. bilansie, rachunku zysków i strat, rachunku przepływów pieniężnych) należy posługiwać się takimi samymi kategoriami ekonomicznymi. Po drugie, informacje prezentowane w sprawozdaniu finansowym powinny być zdezagregowane w taki sposób, aby gwarantowały możliwość prognozowania przyszłych przepływów pieniężnych przedsiębiorstwa. Po trzecie, sprawozdanie finansowe powinno pomagać użytkownikom w ocenie płynności i bezpieczeństwa finansowania. Zgodnie z takimi założeniami IASB i FASB zaproponowały w sprawozdaniu finansowym identyczne sekcje i kategorie. Oznacza to obowiązek prezentacji informacji o aktywach, zobowiązaniach, kapitale własnym, przychodach, kosztach oraz przepływach pieniężnych w poszczególnych sekcjach i kategoriach, które są jednolite dla bilansu (sprawozdania z sytuacji finansowej), rachunku zysków i strat (sprawozdaniu z wyniku całościowego) i rachunku przepływów pieniężnych. We wszystkich wymienionych składnikach sprawozdania finansowego, za wyjątkiem not, wyróżniono następujące sekcje: (a) sekcję działalność gospodarcza (biznes) obejmującą kategorię działalności operacyjnej, a w niej podkategorie finansowania działalności operacyjnej oraz kategorię działalności inwestycyjnej; (b) sekcję finansującą, w której wyodrębniono kategorię długu i kategorię kapitału własnego; (c) sekcję podatku dochodowego, (d) sekcję działalności zaniechanej; (e) sekcję transakcji wpływających na wiele kategorii (*multi-category transaction section*) (*Discussion Paper...* 2008; *Staff Draft ...* 2010).

² Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB) zdefiniowała pojęcie „raportu finansowego o ogólnym przeznaczeniu”, oznaczające raport obejmujący sprawozdanie finansowe o ogólnym przeznaczeniu, składające się ze sprawozdania z sytuacji finansowej, sprawozdania z wyniku całościowego, sprawozdania ze zmian w kapitale, sprawozdania z przepływów pieniężnych (*Project Conceptual Framework...* 2013) oraz inne raporty finansowe (w tym komentarz zarządu). Cały raport finansowy składa się z ujawnień włączając w to kwoty prezentowane w podstawowych składnikach sprawozdania finansowego oraz notach. Noty zawierają szereg istotnych informacji dotyczących m.in. opisu transakcji, ryzyka i niepewności, dalszego uszczegółowienia informacji zawartych w podstawowych składnikach sprawozdania finansowego itp.

prezentowane w innych elementach sprawozdania finansowego, być z nimi w ścisłej relacji (por. rys. 2).

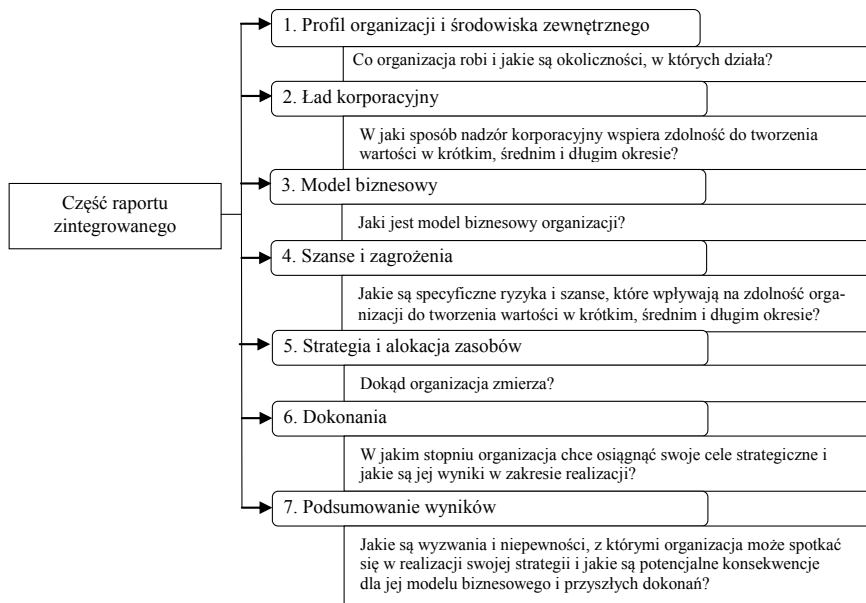

Rysunek 2. Sprawozdanie finansowe a informacje dotyczące przyszłości

Źródło: opracowanie własne.

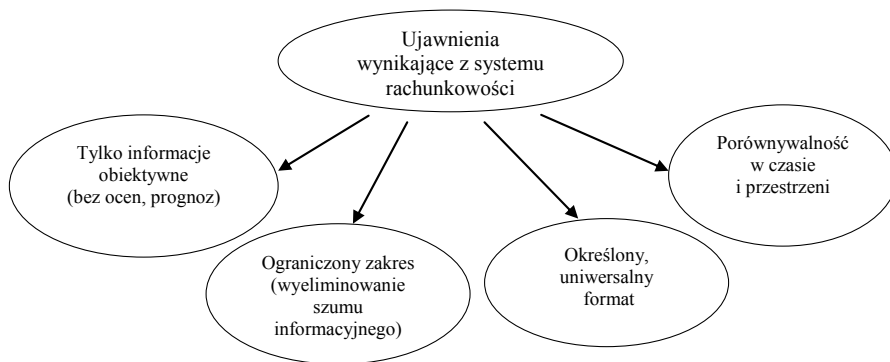
Z uwagi na określone ramy i cechy jakościowe sprawozdania finansowego informacje dotyczące przyszłości, strategii, szans czy zagrożeń, muszą być prezentowane poza sprawozdaniem finansowym. Takie podejście spowodowało, iż w ostatnich latach mamy do czynienia z ewolucją sprawozdania finansowego w kierunku tzw. raportów biznesowych, które stały się przedmiotem zainteresowania nowej koncepcji sprawozdawczości spółek – raportowania zintegrowanego. Łączy ona w sobie istotne informacje finansowe i niefinansowe oraz odzwierciedla ekonomiczny, społeczny i środowiskowy kontekst działalności jednostki wpisując się w koncepcję raportowania zrównoważonego rozwoju. Ten nurt zmian ukierunkowany jest na realizację idei pełnej przejrzystości. Niewątpliwie, koncepcja zintegrowanej sprawozdawczości wychodzi naprzeciw oczekiwaniom szeroko pojętych interesariuszy i uwzględnia współczesne trendy zarządzania, jest bowiem zorientowana na zarządzanie wartością (por. rys. 3).

Raport zintegrowany wykracza daleko poza ramy sprawozdania finansowego, a przede wszystkim nie dostarcza konkretnych, obiektywnych danych, ponieważ w dużej mierze ma charakter opisowy, narracyjny. Podejmowanie decyzji w obszarze zarządzania finansami wymaga posiadania informacji obiektywnych o określonym formacie, porównywalnych w czasie i przestrzeni. Takie informacje mogą pochodzić jedynie z systemu rachunkowości i mieć charakter finansowy (por. rys. 4).

Rysunek 3. Ogólna struktura zintegrowanego raportu

Źródło: *Towards Integrated Reporting...* (2011).

Rysunek 4. Ujawnienia wynikające z systemu rachunkowości

Źródło: opracowanie własne.

Informacje, które spełniłyby wymogi określone na rysunku 4 są generowane przez system rachunkowości. Problem polega na tym, czy podlegają ujawnieniu w sprawozdaniu finansowym?

3. Potrzeba orientacji sprawozdania finansowego na zarządzanie wartością – postulowane zmiany formuły sprawozdawczej w zakresie ujawniania informacji o aktywach niematerialnych

Kompleksowa ocena sytuacji przedsiębiorstwa, w tym jego wycena i ocena wykreowanej wartości z punktu widzenia wewnętrznego (przedsiębiorstwa) i zewnętrznego (akcjonariuszy), wymaga posiadania szeregu szczegółowych danych. Finansiści tworząc np. modele wyceny przedsiębiorstwa, opierają się na informacjach ze sprawozdań finansowych i budżetach dostarczanych przez system rachunkowości (finansowej i zarządczej). Informacje te przekształcane są przez nich do formatu umożliwiającego sporządzenie wyceny. Dodatkowo, finansiści wspomagają się danymi dotyczącymi perspektyw rozwojowych branży, a także analizami historycznymi z rynku kapitałowego. Rosnąca złożoność procesów gospodarczych, w tym coraz większe znaczenie w tworzeniu wartości nieujawnianych w sprawozdaniu finansowym aktywów niematerialnych, powoduje spadek transparentności przedsiębiorstw i tym samym trudności w ocenie ich rzeczywistej sytuacji oraz perspektyw rozwojowych. W rezultacie często mamy do czynienia z sytuacją, w której występuje duża rozbieżność wycen tego samego przedsiębiorstwa sporządzanych przez różne podmioty. Wzrost znaczenia aktywów niematerialnych znajduje odzwierciedlenie w wyższej rynkowej wycenie firm opierających swoją działalność na aktywach wiedzy, w stosunku do firm tradycyjnych – eksploatujących głównie aktywa materialne i finansowe. W efekcie, kapitał intelektualny i wchodzące w jego skład aktywa niematerialne stanowią coraz większą część wartości rynkowej przedsiębiorstw (Urbanek 2008).

W sytuacji wzrostu znaczenia czynników niematerialnych rośnie dysproporcja informacyjna pomiędzy tymi, którzy mają dostęp do wszystkich informacji w firmie, a tymi, którzy podejmują decyzje inwestycyjne tylko na podstawie publicznie dostępnych sprawozdań finansowych. Brak wiarygodnych i powszechnie akceptowanych sposobów ujawniania informacji na temat aktywów niematerialnych powoduje szereg niejasności, zarówno natury teoretycznej, jak i praktycznej. Do najważniejszych należą, obok wspomnianej wyżej luki informacyjnej, nieobiektywna wycena rynkowa firm prowadząca do fluktuacji na rynkach kapitałowych i niewłaściwa alokacja środków inwestycyjnych (zarówno na szczeblu przedsiębiorstw, jak i rynków kapitałowych).

Szereg kluczowych informacji potrzebnych do obiektywnej oceny rzeczywistej sytuacji przedsiębiorstwa może być pozyskanych tylko wewnątrznie. Przykładowo, nawet najbardziej dociekliwy finansista czy analityk zewnętrzny, nie jest w stanie prawidłowo oszacować wysokość nakładów na budowę marki, które mają charakter inwestycji (ich efekty pojawiają się w kolejnych okresach sprawozdawczych).

Zwiększenie transparentności przedsiębiorstw przyczynia się do polepszenia wiarygodności różnorodnych analiz dotyczących sytuacji przedsiębiorstwa, w tym jego wyceny. W rezultacie zwiększonej przewidywalności stanu przedsiębiorstwa, wynikającej ze zmniejszenia ryzyka błędnej oceny jego sytuacji, spodziewane jest osiągnięcie następujących efektów:

- zmniejszenie fluktuacji cen akcji na rynku kapitałowym,
- polepszenie efektywności alokacji środków na szczeblu przedsiębiorstwa i rynków kapitałowych,
- wzrost zaufania do rynku kapitałowego również inwestorów indywidualnych,
- zwiększenie fundamentalnych wycen akcji spółek.

Uzyskanie powyższych efektów wymaga zwiększenia transparentności przedsiębiorstw, poprzez „zbliżenie” sprawozdawczości finansowej do potrzeb zarządzania finansami i zarządzania strategicznego, ukierunkowanego na maksymalizowanie wartości przedsiębiorstwa. W tym celu, zintegrowany system rachunkowości powinien dostarczać kompleksowej informacji w ujęciu retrospektywnym (stan wynikający z decyzji podejmowanych w przeszłości) oraz prospektywnym (perspektywy rozwojowe wynikające z decyzji bieżącego okresu).

Ocena sytuacji przedsiębiorstwa, w tym jego efektywności operacyjnej, wymaga przede wszystkim zidentyfikowania nakładów na tworzenie aktywów niematerialnych, które przełożą się na wzrost przepływów gotówkowych przedsiębiorstwa w przyszłości. Wydatki te tradycyjnie odnoszone są w koszty, co powoduje, że księgowy zysk bieżącego okresu jest zaniżony i nie odzwierciedla obecnego wkładu bieżących aktywów przedsiębiorstwa do generowania efektów operacyjnych. Dotyczy to w szczególności przedsiębiorstw intensywnie inwestujących w aktywa niematerialne. Tabela 1 pokazuje przykładowe nakłady na aktywa niematerialne, które stanowią koszt bieżącego okresu i zmniejszają wynik finansowy w momencie ich poniesienia.

Tabela 1

Przykładowe wydatki na aktywa niematerialne

Rodzaj aktywów	Inwestycje w rozwój aktywów
Marka	<ul style="list-style-type: none"> – wydatki związane z rozszerzeniem marki na nowe wyroby, – wydatki związane z wejściem na nowy rynek lub nowy segment klientów, – wydatki na budowę marki.
Relacje z klientami	<ul style="list-style-type: none"> – wydatki związane z rozwojem bazy danych, – wydatki związane z tworzeniem relacji z klientami (programy lojalnościowe).
Technologia	<ul style="list-style-type: none"> – wydatki na prace badawczo-rozwojowe w nowych i kontynuowanych projektach.
Kapitał ludzki	<ul style="list-style-type: none"> – wydatki na szkolenia pracowników w zakresie nabywania nowych umiejętności i zdolności, – wydatki na zatrudnienie nowych pracowników wnoszących nowe kompetencje.
Infrastruktura i procesy wewnętrzne	<ul style="list-style-type: none"> – wydatki na rozwój infrastruktury, – wydatki na ulepszenia procesów (p. consulting).
Relacje z partnerami innymi niż klienci	<ul style="list-style-type: none"> – koszty związane z wstąpieniem do stowarzyszeń branżowych, tworzeniem organizacji partnerskich.

Źródło: opracowanie własne.

Zebranie danych na temat nakładów na aktywa niematerialne wraz z danymi dotyczącymi np. leasingu operacyjnego, pozwala na korektę, z jednej strony, zysku operacyjnego (uwzględniając wydatki na aktywa niematerialne), a z drugiej – wartości zaangażowanego kapitału, poprzez kapitalizację tych nakładów.

Na podstawie zebranych danych pierwotnych mogą być sporządzane raporty analityczne, prezentujące wyniki przedsiębiorstwa rozpatrywane z różnych perspektyw, a wśród nich w szczególności:

- raport z zainwestowanego w działalność operacyjną kapitału przedsiębiorstwa (zainwestowany kapitał – IC, uwzględniający m.in. kapitalizację wydatków na aktywa niematerialne),
- raport z efektywności operacyjnej zainwestowanego kapitału (zysk z operacji przedsiębiorstwa wyłączający wydatki na tworzenie aktywów niematerialnych i inne zdarzenia).

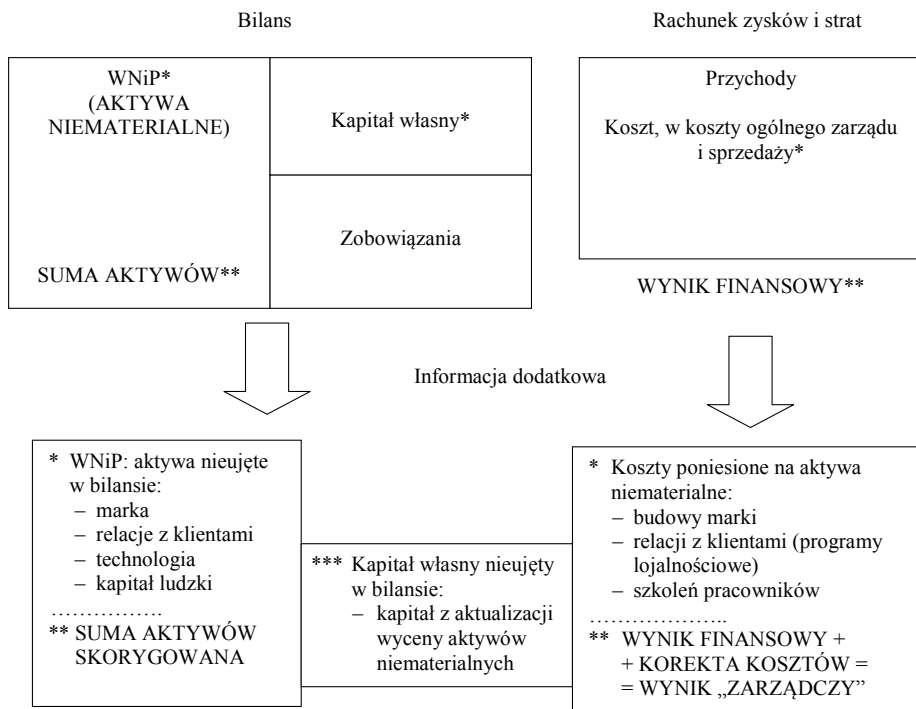
Spółki (np. giełdowe) powinny być zobligowane do ujawniania ww. informacji w zstandaryzowanej formie. Ujawniane informacje w ramach wymienionych wyżej obszarów powinny być ściśle określone co do zakresu i formatu, w celu ograniczenia uznaniowości, a także niezniechęcania przedsiębiorstw do jego stosowania.

4. Konsekwencje proponowanych zmian dla systemu rachunkowości

Postulowane w poprzednim punkcie ujawnienia danych dotyczących aktywów niematerialnych w sprawozdaniu finansowym są możliwe, ale wymagają następujących zmian w systemie rachunkowości:

- nowych przekrojów klasyfikacyjnych kosztów ogólnych – zarządu i sprzedaży – w celu ustalenia poniesionych w danym okresie nakładów na aktywa niematerialne,
- pozabilansowej kapitalizacji ww. nakładów, tj. utworzenia składnika aktywów podlegającego amortyzacji w przyszłych okresach (por. rys. 5).

Uzyskanie informacji o nakładach na aktywa niematerialne oznacza integrację danych systemu rachunkowości zarządczej z danymi prezentowanymi w sprawozdaniu finansowym. Powstaje jednak pytanie o konsekwencje proponowanych rozwiązań dla praktyki. Nie są one akceptowane przez regulacje sprawozdawczości finansowej (zabroniona kapitalizacja kosztów ponoszonych na budowę i utrzymanie aktywów niematerialnych innych niż prawa i prace rozwojowe). Dodatkowo ma miejsce brak ich akceptacji przez prawo podatkowe. Oznacza to, iż ich wdrożenie oznacza trzeci wymiar wyniku przedsiębiorstwa – wykreowany zostałby wynik „zarządczy”, ujawniany w notach – obok wyniku finansowego (księgowego) i podatkowego. Wskutek ujęcia pozabilansowego składnika aktywów ma miejsce wzrost wyniku „zarządczego” w stosunku do wyniku finansowego prezentowanego w rachunku zysków i strat, co powoduje wzrost wartości aktywów oraz wzrost kapitału własnego spółki w stosunku do ich wartości prezentowanej w bilansie.

Rysunek 5. Podstawowe elementy sprawozdania finansowego a ujawnianie informacji o nakładach na aktywa niematerialne

Źródło: opracowanie własne.

Reasumując, postulowane zmiany są możliwe, ponieważ rachunkowość to jeden system informacyjny, obejmujący rachunkowość zarządczą i rachunkowość (sprawozdawczość) finansową, który z jednej strony jest dyscypliną analityczną (czyli identyfikuje, przetwarza, analizuje dane o działalności przedsiębiorstwa), z drugiej – dyscypliną pełniącą funkcję usługową i dostarczającą informacje do podejmowania decyzji przez różnych użytkowników.

Ich wdrożenie może mieć miejsce pod warunkiem, że:

- użytkownik informacji potrafi sprecyzować swoje potrzeby,
- kierownictwo podejmie stosowne decyzje (wprowadzi odpowiednią politykę rachunkowości),
- system rachunkowości zarządczej (controllingu) dostarczy odpowiednich danych w odpowiednim czasie.

Uwagi końcowe

Przedstawiona w niniejszym artykule propozycja uzupełnienia formuły sprawozdawczej stanowi głos w dyskursie dotyczącym zbliżenia rachunkowości finansowej do wymogów nowoczesnego zarządzania finansami, zorientowanego na tworzenie wartości. Zaproporzony zakres i zawartość ujawnień mają charakter wstępnej propozycji. W przypadku gotowości wprowadzenia postulowanego rozszerzenia informacji dodatkowej do praktyki gospodarczej, jako obowiązku lub dobrej praktyki, ostateczny kształt ujawnianych informacji powinien być wypracowany w drodze konsensusu pomiędzy środowiskiem naukowym (finansistów i rachunkowców) oraz praktykami (zarządzającymi firmami, analitykami rynku).

Należy podkreślić, że proponowane w artykule rozwiązania mają charakter oryginalnych, autorskich rozwiązań i wpisują się w nowe trendy sprawozdawczości finansowej. Postulowane ujawnienia dotyczące nakładów na aktywa niematerialne stanowią integralną część sprawozdania finansowego, a nie raportowania niefinansowego, dzięki czemu mają charakter obiektywnych i wiarygodnych danych finansowych stanowiących podstawę podejmowania decyzji kluczowych z punktu widzenia zarządzania wartością przedsiębiorstwa.

Literatura

- Discussion Paper, Snapshot: Preliminary Views on Financial Statement Presentation* (2008), IASB, October, www.ifrs.org (7.11.2014).
- Integrated Reporting – Communicating Value in the 21st Century* (2011), IIRC, September.
- Koller T., Goddard M., Wessels D. (2005), *Valuation: Measuring and Managing the Value of Companies*, Wiley, Hoboken.
- Kontes P. (2010), *CEO Strategy and Shareholder Value*, Wiley, Hoboken.
- Young S.D., O’Byrne S.F. (2000), *EVA and Value-Based Management*, McGraw-Hill, New York.
- Urbanek G. (2008), *Wycena aktywów niematerialnych przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa.
- Project Conceptual Framework. Draft Discussion Paper Presentation and Disclosure* (2013), Staff Paper, March, IASB Meeting, www.ifrs.org (7.11.2013).
- Staff Draft of Exposure Draft IFRS X Financial Statement Presentation* (2010), IASB, July, www.ifrs.org (27.11.2014).

VALUE ORIENTED FINANCIAL STATEMENT OF THE COMPANY – PROPOSAL OF CHANGE

Abstract: Purpose – The paper deals with the issue of disclosure of intangible assets in the financial statements. Its purpose is to present the modified financial report of a company, dedicated to value based management.

Design/methodology/approach – The article is based on the critical analysis of literature studies and observations of practices conducted to improve the implementation of the concept of integrated reporting by public companies operating in the Polish capital market. It also builds on the practical experience of the authors in companies value appraisal, based on the analysis of their financial statements.

Findings – A result of considerations in this paper is the proposal to introduce additional information to the notes, which are an integral part of the financial statements, containing data on expenditure incurred on intangible assets, currently recognized as an periodical expense.

Originality/value – The proposed disclosures constitutes original, proprietary solutions which are compatible with new trends in financial reporting. The proposed disclosures are an integral part of the financial statements, thus they deliver objective and reliable financial data which can contribute to more in-depth analysis of company situation.

Keywords: financial statements, value management, disclosure, intangible assets

Cytowanie

Walińska E., Urbanek G. (2015), *Sprawozdanie finansowe spółki zorientowane na zarządzanie wartościami – propozycje zmian*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 855, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 74, t. 2, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 197–209; www.wneiz.pl/frfu.

